

Навоколишній світ не тільки прекрасний, а й небезпечний. У кожної людини є потреби у безпеці, здоров'ї та довголітті, боротьбі з хворобами, епідеміями, стихійними лихами, голодом тощо, необхідні для забезпечення гідного існування та активної участі в суспільстві. Питання безпеки особистості є одним із актуальних, тому воно постійно вимагає від вчених нових ідей та унікальних підходів до дослідження проблеми. У будь-якій державі безпека особистості гарантується законами і нормами права, ґрунтується на регулюванні взаємин за правилами поведінки. У різних сферах діяльності, зокрема в економіці, політиці, культурі, екології, медицині, освіті, військовій галузі тощо, людина постійно наражається на безліч небезпек, її постійно загрожують різні всілякі ризики. Негативні емоції, що переживаються, згубно впливають на формування і подальшу поведінку особистості. Вчені вважають, що протягом усього життя людина постійно змінює своє буття та свідомість. Зі зміною фізіологічного віку людина змінює свої інтереси та бажання, характер і вольові якості, свої вміння в роботі тощо. Але з усіма цими змінами людина не змінює свого ставлення до особистої безпеки. Перебуваючи в суспільстві, людина стикається з непростими, а часом і складними взаєминами між людьми, які породжуються різними причинами, зокрема конфліктами і сварками, що часто раптово виникають, які важко передбачити або змодельовати заздалегідь. Поряд зі зримими фізичними небезпеками є безліч прихованих і невидимих психологічних небезпек для особистості. Передбачуваними чи непередбачуваними психологічними небезпеками несуть у собі різні загрози, які за відповідних деструктивних умов згубно впливають на життя і здоров'я людей.

У цій статті розглядаються лише ті психологічні загрози, які, на думку автора, можуть виникати у разі появи об'єктивних небезпек у навоколишньому середовищі.
Ключові слова: безпека, психологічна безпека, трансформація спрямованості,

деформація цінностей, порушення мотивації, викривлення моти, деструкція сенсу.

The world around us is not only beautiful but also dangerous. Everyone's life has a need for security, health and longevity, the fight against disease, epidemics, natural disasters, famine, etc., necessary to ensure a dignified existence and active participation in society. The issue of personal security is one of the most important, so it constantly requires scientists to come up with new ideas and unique approaches to research. In any state, the security of the individual is guaranteed by laws and norms of human rights, based in society on the regulation of relations according to the rules of conduct. In various spheres of activity, a person is constantly exposed to many dangers in economics, politics, culture, ecology, medicine, education, military field, etc., as a result of which he exposes himself to various risks and threats. Negative emotions experienced have a detrimental effect on the formation and subsequent behavior of the individual. It is believed that throughout life a person constantly changes his being and consciousness. He also changes his physiological age, his interests and desires, changes his character and volitional qualities, his ability to work and so on. But with all these changes, a person does not change his attitude to personal safety. Being in society, difficult and sometimes complex relationships between people are caused by various reasons, especially conflicts and quarrels that arise, which are difficult to predict or simulate in advance. Psychological dangers to the individual. Predictable or unpredictable psychological dangers pose various threats that, under appropriate destructive conditions, have a devastating effect on people's lives and health.

This article considers only those, according to the author, psychological threats that may arise in the event of objective dangers in the environment.

Key words: safety, psychological safety, transformation of orientation, deformation of values, violation of motivation, distortion of goals, destruction of meanings.

УДК 159.923.3

DOI <https://doi.org/10.32843/2663-5208.2021.32.17>

Рибальченко О.М.

аспірант кафедри психології та педагогіки

Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Постановка проблеми. Природне бажання уникнути військового протистояння, соціальних та міжрегіональних конфліктів, голоду та епідемій є у кожної цивілізованої людини. В оточенні особистості природно існує безліч як фізичних, так і психологічних небезпек. Безпека забезпечує особистості стійкість і витривалість, виступає гарантом і надійним щитом від загроз.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Як показує аналіз наукової літератури, безпеку вчені розглядають із позиції інтеграції як складну, багатопланову, різномірневу та різномасштабну систему життєзабезпечення [1, с. 35]. Про вплив довкілля на життєдіяльність людини писали В. Вернадський, Б. Коммонер, А.Л. де Шательє та інші вчені. Вплив нанотехнологій на безпеку досліджу-

вали Г. Крупнін, М. Абрамова, М. Кунафін та інші науковці. Транспортну безпеку вивчали Б. Бадагуєв, Г. Алдошин, М. Блінкін та інші науковці. Вчені-економісти О. Барановський, О. Власюк, О. Гальчинський розглядали безпеку у галузі економіки. Безпеку як соціальне явище вивчали В. Андрущенко, В. Бондаренко, Б. Гавриленко та інші вчені. Питання управління безпекою відображені у роботах В. Ліпкан, П. Пригунова, Ю. Братусь та інших науковців. Проблеми психологічної безпеки особистості розглядалися в роботах О. Єлісеєвої, В. Рубцова, І. Баєвої. У військовій галузі психологічну безпеку військовослужбовців вивчали Г. Ложкін, С. Ошурков, В. Пономаренко та інші науковці. Питання безпеки як фактор особистісного вдосконалення вивчали Р. Бернс, О. Асмолов, В. Зінченко та інші вчені.

У зв'язку з цим у рамках сучасних досліджень науковці виділяють кілька основних концептуальних підходів до тлумачення поняття «безпека». Під поняттям «безпека» науковці розуміють багатоаспектний стан, що характеризує становище людини, суспільства чи держави у зовнішньому середовищі. Також поняття «безпека» вчені розцінюють як комплекс уявлень, у яких присутне порівняння характеристик, що відображають реальний та бажаний стан людини, суспільства чи держави. Поняття «безпека» дослідники розглядають як цінність та мету, для реалізації якої людина, суспільство або держава роблять певні дії [2, с. 168]. Отже, під безпекою вчені розуміють відсутність будь-яких небезпек.

Небезпека – це об'єктивна ознака стану, у якому виникає можливість заподіяння шкоди (збитку) особистості від несприятливих подій.

Психологічна безпека відіграє важливу роль у захисті людської активності, а також вона є актуальною проблемою сучасної психології. Феномен *психологічної безпеки* – це складний комплекс, у якому основними характеристиками є відсутність зовнішньої небезпеки, актуальний психічний стан, задоволення потреб, внутрішнє відчуття захищеності людини та інших людей. У багатьох роботах поняття «психологічна безпека» часто розкривається через категорію «психічне здоров'я», а поняття «загроза» сприймається як такий стан, в якому неможливий успішний та надійний психічний розвиток особистості та адекватне відображення внутрішніх та зовнішніх загроз її психічному здоров'ю. Важливу роль у досягненні психологічної безпеки грає особистісне благополуччя. Так, М. Батурин особистісне благополуччя розглядає як таке поєднання і специфічне сполучення властивостей темпераменту і позитивних рис характеру, що забезпечує індивідууму умови для того, щоб він міг робити позитивні вчинки, мати благонадійні міжособистісні відносини і загальне позитивне ставлення до себе та світу [3, с. 243]. У сенсовому психологічному полі безпека та благополуччя нерозривно пов'язані між собою, тобто одне зумовлює інше. На думку автора, обидва явища за своєю сутністю завжди перебувають у взаємозворотних зв'язках: небезпека впливає на компоненти переживання благополуччя, тоді як неблагополуччя у певній сфері змушує сприймати світ як небезпечний.

Не менш важливу роль у досягненні психологічної безпеки грає психологічна захищеність особистості. Під психологічною захищеністю особистості вчені розуміють відносно стійке позитивне емоційне переживання та усвідомлення індивідом можливості задоволення своїх основних потреб та забезпечено-

сті власних прав у будь-якій, навіть несприятливій, ситуації та в разі виникнення обставин, які можуть блокувати або ускладнювати їх реалізацію [19]. Важливо відзначити, що несприятливі ситуації чи події для людини – це лише показники наявності небезпеки. Поки ці показники не трансформувалися в критерії загроз, існує лише ризик заподіяння шкоди чи збитку особистості.

Отже, *загроза* – це суб'єктивна ознака, яка викликає в особистості необхідність захищатися від несприятливих подій.

За наявності таких психологічних небезпек особистості, як порушення ідентичності, неадекватність самооцінки, втрата самоконтролю, зміна рольової поведінки, втрата моральних орієнтирів, соціальна дезорганізація, виникають умови, за яких виявляються психологічні загрози. Рівень психологічної загрози значно залежить від кількості і сили дії небезпечних факторів на свідомість людини. Що більше таких факторів, то швидше небезпека переростає у психологічну загрозу, унаслідок чого виникає деструктивна поведінка особистості.

Мета статті – провести аналіз компонентів психологічних загроз, які можуть впливати на безпеку особистості.

Немає сумнівів у тому, що кожна людина наражається на психологічні загрози, які можуть складатися з таких компонентів, як трансформація спрямованості особистості, деформація цінностей, порушення мотивації, спотворення мети, деструкція сенсу тощо.

Основний матеріал дослідження. За своєю природою не всяка небезпека для особи є загрозою, але, перебуваючи під загрозою, особистість наражається на небезпеку. Поняття особистості, як і багато інших психологічних понять, широко використовується в повсякденному спілкуванні. У психології особистість розуміється як будь-яка людина зі свідомістю і певним рівнем розумового розвитку, який робить її здатною контролювати свою поведінку і діяльність, а також до певної міри психічний розвиток [17, с. 32]. Чим активнішою є діяльність людини, тим активніше, яскравіше виявляються особливості (риси) особистості. Особистість розглядається як динамічна функціональна структура, що складається з підструктур, серед яких спрямованість займає головне місце.

Вчені спрямованість особистості розглядають по-різному. Зокрема, у працях різних вчених зазначено, що спрямованість особистості – це «динамічна тенденція» (С.Л. Рубінштейн); «сенсотвірний мотив» (О.М. Леонтьєв); «домінуюче ставлення» (В.М. М'ясищев); «основна життєва спрямованість» (Б.Г. Ананьєв); «динамічна організація сутнісних сил людини» (О.С. Прангішвілі); «динамічна система, що розвивається в часі, що змінює склад елемен-

тів, що входять до неї, і зв'язків між ними зі збереженням функцій» (К.К. Платонов).

К.К. Платонов зазначає: «Спрямованість – це установки, які стали властивостями особистості. Найбільш виражені та стійкі властивості особистості і їх сукупності – це характер особистості, а властивості особистості відповідно до певної діяльності – це її здатність до даної діяльності» [4, с. 131]. Під спрямованістю особистості слід розуміти інтереси, бажання, спонукання, мотиви, погляди, переконання, устремління, ідеали тощо.

У разі виникнення різних складних та несподіваних обставин спрямованість здатна трансформуватися. Поняття «трансформація» можна трактувати по-різному, але у багатьох випадках трансформацію розуміють як зміну особистості. Так, П.В. Лушин вказував, що особистісна зміна передбачає усвідомлення власної відповідальності за цю зміну [5, с. 173]. Вивчаючи трансформаційний процес, М.Ш. Магомед-Емінов стверджував, що трансформація особистості не обмежується лише модифікаційними фенотиповими чи феноменологічними перетвореннями, а є й інший механізм трансформації – ендотрансформація, тобто перетворення складу особистості, її структури та характеру [6, с. 96].

Під впливом як зовнішніх, так і внутрішніх негативних чинників спрямованість особистості, її психічні якості можуть стати вразливими і незахищеними. З появою всіляких фізичних і психічних небезпек та з виникненням екстремальних ситуацій особистість може потрапляти у загрозові ситуації. Це може змінити її спрямованість.

Отже, **трансформація спрямованості** особистості – це зміна чи перетворення однієї з якостей і підструктур особистості.

Таким чином, компонент психологічної загрози «трансформація спрямованості» може потрапляти під вплив небезпек та здатний загрожувати психологічній безпеці особистості.

Однією з умов успішного розвитку особистості є наявність цінностей. За відсутності цінностей можна вважати особистість несформованою, нестійкою і неповноцінною.

Д.О. Леонтьєв, вивчаючи цінності, бачив єдність трьох сполучених форм реального існування в суспільних ідеалах, предметних та особистісних цінностях [8, с. 57]. Клайд К. Клакхон (Cluckhohn) розглядав цінність як сприйняття «бажаного», яке явно чи неявно властиве кожній окремій людині чи групі та впливає на вибір доступних способів, засобів чи цілей дій [9, с. 624]. На думку К.К. Платонова, психологічна цінність – це мета, що задовольняє потребу [4, с. 166]. С.Р. Попков зазначав, що цінність слід розглядати як фіксовану у свідомості людини характеристику її став-

лення до якогось об'єкта. На думку вченого, цінність для кожної людини становлять предмети, які приносять їй позитивні емоції, такі як задоволення, радість, насолода тощо. З цих причин людина бажає їх мати у себе і прагне до них. Під цінністю слід розуміти все те, що людина цінує. Цінність, як зазначав автор, міститься в дбайливих, дорогих і приємних відчуттях і переживаннях, які людина викликає сама собі, бачить в них позитивний потенціал. Цінність об'єкта багато в чому залежить від його властивостей. Однак визначається вона не його власними властивостями, а ставленням до нього людини [7, с. 105]. У процесі розвитку в кожній людині утворюються особисті ціннісні орієнтації, тобто відмінні уявлення, за допомогою яких вона орієнтується у світі цінностей і визначає, які з цінностей є для неї більш значущими. Свідомо чи несвідомо кожна особистість прагне організувати свої ціннісні орієнтації та привести їх в логічну і впорядковану ієрархічну систему. Система ціннісних орієнтацій особистості формується на домінуючих у суспільстві ціннісних уявленнях. Кожен індивід в силу його вроджених та набутих особливостей і під впливом особистих життєвих обставин упорядковує їх на власний розсуд [7, с. 105].

Різноманітність потреб та інтересів як особистості, так і суспільства, в якому ця особистість розвивається, виражається складною системою та різними видами цінностей, що класифікуються на різних підставах. Один із варіантів класифікації цінностей запропонував Б.С. Єрасов, а саме: 1) вітальні – життя, здоров'я, безпека, добробут тощо; 2) соціальні – сім'я, дисципліна, працьовитість, підприємливість, багатство, рівність, патріотизм та ін.; 3) політичні – громадянські свободи, законність, конституція, мир та ін.; 4) моральні – добро, любов, честь, порядність, повага до старших, любов до дітей тощо; 5) релігійні – Бог, Святе Письмо, віра тощо; 6) естетичні – краса, стиль, гармонія та інші. Р.П. Вишлецов у теорії цінностей виділяв такі класи: 1) духовні, тобто цінності релігії, моральності, мистецтва; 2) соціальні, тобто цінності політики, права, моралі; 3) економічні; 4) матеріальні.

У зв'язку з наявністю ціннісних орієнтацій особистості прийнято розрізняти фінальні, інструментальні та похідні цінності. До фінальних цінностей переважно відносять вищі цінності та ідеали. Вони є кінцевими цілями людських устремлень, головними життєвими орієнтирами. Спрямованість на такі цінності визначає провідні інтереси особистості та зміст її життя. До інструментальних цінностей, як правило, відносять кошти і ті умови, які необхідні для досягнення та збереження фінальних цінностей. Інструментальні цінності мають характер задоволення, яке можна

охарактеризувати як користь. Вони також є цінними, оскільки вони є корисними під час досягнення поставленої мети. До похідних цінностей зазвичай відносять наслідки чи прояв інших цінностей, які мають значимість лише як ознаки та символи.

У суспільстві в процесі діяльності та дій кожній людині властиво відхилятися від осі свого буття, розвитку та способу життя. Причини цього відхилення можуть критися в особливих відносинах та взаємозв'язку людини з навколишнім світом, соціальним середовищем тощо.

Отже, **деформація цінностей** особистості – це спотворення мети, що задовольняє потребу індивіда.

Ось чому компонент психологічної загрози «деформація цінностей» також може підлягати впливу небезпек і здатний загрожувати психологічній безпеці особистості.

Формування мотивації – це складний процес, який охоплює комплекс особистісно-предметних зв'язків та поведінку. На основі потреб людини формується мотивація її поведінки. Мотиви та потреби мають тісний системний зв'язок між собою, тонку грань зіткнення. Змінюючи потреби, людина змінює мотиви своїх вчинків. У психології прийнято вважати, що сукупність мотивів поведінки та діяльності сприймається як мотиваційна сфера, яка має певну ієрархію і виражену спрямованість [10, с. 414]. Ця сфера є динамічною та видозмінюється залежно від багатьох обставин. Мотиви діяльності та дій безпосередньо пов'язані з цілями, а іноді навіть передують цим цілям. Б.Ф. Ломов, вивчаючи питання мотивації та цілепокладання, вказував, що у мотивах і цілях найбільш чітко проявляється системний характер, формується стан, який постає як інтегральна форма психічного відображення [18, с. 384]. На думку К.К. Платонова, мотивація – це сукупність стійких мотивів, яка визначається спрямованістю особистості, її ціннісною орієнтацією та визначає її діяльність [4, с. 73].

Однак деякі мотиви особистості як відносно стійкі та домінуючі здатні виділятися та виступати мотивом. Мотив – це захоплення та фіксація мети здійснення передбачуваного вчинку людиною. Під мотивом можна розуміти внутрішнє спонукання людини до того чи іншого виду активності. Ідеться про спілкування та поведінку, пов'язану з задоволенням конкретної потреби особистості.

Слід також зауважити, що різноманітними мотивами людини здатні виступати ідеали, інтереси, переконання, соціальні установки, цінності тощо. На думку О.С. Виханського, мотив зберігається всередині людини [5, с. 352]. Вчений стверджував, що мотив можна розглядати як якийсь досконалий образ

усередині свідомості самої людини, проте це не просто бездоганне уявлення, а енергетично насичений образ важливого, значущого предмету [12, с. 348]. У запропонованій А.А. Файзулаєвим послідовній та цілісній концепції усвідомлених / неусвідомлених спонукань є три етапи, які мотив проходить у своєму становленні (виникнення спонукання, усвідомлення спонукання і прийняття особистістю усвідомленого спонукання) [10, с. 414]. К.К. Платонов під мотивом розумів таке психічне явище, яке стає спонуканням до дії [4, с. 173].

У суспільстві прийнято вважати, що в процесі життєдіяльності поведінка людини завжди мотивована. Якщо поведінка особистості змінюється у негативний бік у зв'язку з порушенням мотивації, така зміна цілком може бути загрозливою. Загроза може бути пов'язана з порушенням критичності, що здатне торкатися процесів (наприклад, мислення, сприйняття). Порушення критичності може виражатися у спотвореній та неправильній оцінці особистістю її дій, проявлятися в нескритичності до почуттів, побоювань чи переживань. На думку І.І. Кожуховської, критичність сприяє формуванню вершини особистісних якостей людини. І хоч би які форми нескритичності вона приймала, це все одно означає порушення діяльності в цілому [13, с. 361].

Отже, **порушення мотивації** особистості – це спонукання до іншого «опредметнення потреби» і задоволення нової потреби.

У зв'язку з цим компонент психологічної загрози «порушення мотивації» цілком може підлягати впливу небезпек і здатний загрожувати психологічній безпеці особистості.

Особливе місце у вивченні особистості посідає питання про мету, тобто суб'єктивний образ бажаного результату діяльності або дії з прагненням його об'єктивізації.

Мета – це передбачуваний суб'єктивний образ фінального підсумку дій. У цілі особистість бачить кінцевий і бажаний підсумок своєї діяльності, який є критерієм оцінки того, правильно вона рухається чи ні, наближається до цілі або відхиляється від неї. Ціль завжди присутня у свідомості. Вона задає прийнятий і санкціонований самою особистістю напрям дій незалежно від того, наскільки глибоко вона мотивована, чи пов'язана вона із внутрішніми чи зовнішніми, глибинними чи поверхневими мотивами [10, с. 414]. Як вважає К.К. Платонов, ціль «є компонентом психологічної структури діяльності і дій як відображення об'єктивної мети» [4, с. 165].

На думку В.А. Аверіна, поняття «мотив» як ціль (або як предмет) пояснюється тим, що прийняття самої цілі (або цього предмета) як мотиву відповідає на запитання «навіщо?» і «для чого?». Мотив пояснюється цілеспрямованим і довільним характером поведінки

людини [12, с. 344]. Питання про цілі є питанням про те, чого саме людина хоче досягти, а питанням про мотиви є питання про те, чому вона цього хоче досягти. Людина здатна діяти в прямій манері, роблячи тільки те, що вона відразу хоче, безпосередньо реалізуючи свої бажання. Якщо особистість робить те, що їй безпосередньо потрібно, від чого вона отримує задоволення і заради чого вона цим займається, мета просто збігається з мотивом. Проблема мети, яка відрізняється від мотиву, виникає тоді, коли особистість робить те, що не спрямоване безпосередньо (в даний момент) на задоволення її потреб, але в кінцевому рахунку приведе до корисного результату. Можна також вважати, що мета завжди спрямовує людину у майбутнє. Ціле-спрямованість, на відміну від імпульсивних бажань, неможлива без свідомості, без здатності уявити майбутнє. Реалізуючи цілі або націлюючись на майбутній результат, людина усвідомлює зв'язок цього результату з тим, що їй потрібно в майбутньому. Тому будь-яка ціль має свій сенс [10, с. 414]. Ціль може бути близькою або віддаленою, більш загальною, приватною або елементарною, тобто найближчою та нерозкладною. Але важливо розуміти, що ціль не завжди здатна бути реальною. Ціль може бути й ілюзорною, оскільки ілюзія – це спотворене відображення реальності. У зв'язку з цим необхідно розрізняти об'єктивну ціль (як реальність відбивається) і ціль як відбите психічне явище [11, с. 461]. Слід також зазначити, що людині для управління поведінкою та мобілізації своїх сил при подоланні труднощів, що виникають на шляху до цілі, потрібна воля. Вольові дії пов'язані з мисленням, пам'яттю, увагою, почуттями. Тобто вольові дії притаманні лише людині. Вольова дія здатна стимулювати поведінку людини, регулювати її та гальмувати. На думку К.К. Платонова, воля – це «форма психічного відображення, в якій відбивається об'єктивна мета, стимули її досягнення, які виникають, а також об'єктивні перешкоди, що заважають її досягненню» [4, с. 26]. Основою волі є цілеспрямованість. Під цілеспрямованістю розуміється відображення об'єктивних відносин, об'єктивної загальної та віддаленої цілі та можливостей особистості. Слід також сказати і про домагання (рівень домагань), які є цілеспрямованістю, у якій можливості особистості замінені її спрямованістю. Оскільки спрямованість особистості включає в свою структуру потреби, то амбіції майже завжди виявляються емоційно забарвленими і відносяться не тільки до прояву волі, але й до емоцій [11, с. 462].

Отже, **спотворення цілі** особистості – це зміна суб'єктивного прообразу кінцевого результату.

З цієї причини компонент психологічної загрози «спотворення цілі» може підлягати впливу небезпек і здатний загрожувати психологічній безпеці особистості.

Не менш важливим у вивченні поведінки та діяльності (дій) людини є вплив сенсу. По-перше, для особи сенс можна розглядати як суть побаченого, почутого, сказаного, написаного тощо. По-друге, для сенсу (здоровий) слід розуміти як форму мислення, що склалася в процесі повсякденної практичної діяльності особистості. У навколишньому середовищі людини кожен сенс має своє значення, але для кожної особистості сенс має свою значимість.

У роботах О.М. Леонтьєва та його школи була розроблена концепція сенсу як виключно людського механізму регуляції процесів діяльності та свідомості. Ф.В. Бассін розглядав сенс як різновид «значних переживань», які, на його думку, є основним предметом психології. У трансперсональній теорії свідомості В.В. Налімова сенс постає як нескінченний непроявлений континуум, певні фрагменти якого відбираються та оформляються занурено в цей континуум особистістю [15, с. 270]. На думку К.К. Платонова, сенс – це «перероблене особистістю значення чогось, що відбивається» [4, с. 135]. У концепції Б.С. Братуся міститься положення про сенсові утворення, що функціонують у системі. При цьому гранично узагальненим поняттям, на його думку, було поняття «сенсова сфера особистості». Автор стверджував, що «сенсові утворення» можна розглядати як складову частину сфери, яка визначається через відношення більш загального мотиву до менш загальних мотивів, а також ширшої діяльності до менш загальних дій [16, с. 240]. Прийнято вважати, що у психологію поняття особистісного сенсу було введено О.М. Леонтьєвим ще у 40-ві роки ХХ століття. Це поняття вже давно і продуктивно використовується як одне з основних пояснювальних понять, причому не тільки у психології, а й у інших суміжних наукових дисциплінах [15, с. 273]. Хоча К.К. Платонов стверджував, що у різних особистостей є різний сенс, оскільки вони відрізняються вибірковою сприйняттю [11, с. 464].

Деструкцію сенсу особистості слід розуміти як руйнування індивідом своїх змістовних та значущих складників інтелектуального надбання. Тим самим індивід піддає себе іншому пізнанню та вибору іншої поведінки, яка не відповідала раніше обраній. Поняття «сенс» набагато ширше, ніж поняття «значення». Сенс завжди породжується співвідношенням чогось меншого до чогось більшого (наприклад, слово – фраза, фраза – абзац тощо). Сенс є відносно автономним. Сенс слова – це динамічне та складне утворення. У внутрішній промові сенс слова переважає над його зна-

ченням, має власні закони взаємодії з іншими сенсами [14, с. 19].

Можна сміливо сказати, що **деструкція сенсу** особистості – це процес руйнації результату мислення і реалізації нового цілепокладання.

Внаслідок цього компонент психологічної загрози «деструкція сенсу» також може підлягати впливу небезпеки і здатний загрожувати психологічній безпеці особистості.

Висновок із проведеного дослідження.

Психологічні загрози як компонент безпеки особистості відіграють значну роль у забезпеченні життєдіяльності кожної людини. Зміни психологічних небезпек тягнуть за собою зміни психологічного стану, тому вони здатні сприйматися особистістю як загрози. Готовність індивіда до психологічного протистояння означає здатність психологічно захищатися. Проте до цієї оборонної дії індивід має бути теоретично і практично готовим.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Ежевская Т.И. Безопасность личности: система понятий. *Психопедагогика в правоохранительных органах*. 2008. № 4. С. 35.
2. Чмыхало А.Ю. Социальная безопасность : учебное пособие. Томск : Изд-во ТПУ, 2007. 168 с.
3. Примак Ю.В. Психологічна безпека дітей та молоді у сімейному середовищі : монографія / за ред. О.Ю. Дроздова. Чернігів : Видавництво «Десна Поліграф», 2019. 243 с.
4. Платонов К.К. Краткий словарь системы психологических понятий. Москва : Высшая школа, 1981. 173 с.
5. Лушин П.В. Психология личностного изменения. Кировоград, 2002. 352 с.
6. Магомед-Эминов М.Ш. Трансформация личности. Москва : Психоаналитическая Ассоциация, 1998. 96 с.
7. С.Р. Попков Культурология : краткий конспект лекций. Нижний Новгород, 2017. 105 с.
8. Д.В. Каширский. Психология личностных ценностей : автореф. дисс. ... доктора психологических наук. Москва, 2014. 57 с.
9. Геберт Д., Розенштиль Л. фон. Организационная психология. Человек и организация / пер. с нем. Харьков : Изд-во «Гуманитарный Центр О.А. Шипилова», 2006. 624 с.
10. Реан А.А., Коломинский Я.Л. Социальная педагогическая психология Санкт-Петербург : Питер Ком, 1999. 414 с.
11. Патрахина Т.Н., Романчук К.П. Сущность и содержание понятия «мотивация» в системе управления. *Молодой ученый*. 2015. № 7. С. 461–464.
12. Султанова А.В., Трошина Е.П. Методика диагностики мотивации персонала организации. *Научное обозрение*. 2015. № 13. С. 340–348.
13. Патопсихология : учебник и практикум для прикладного бакалавриата / Е.А. Орлова, Р.В. Козьяков, Н.В. Рышлякова : 3-е изд., перераб. и доп. Москва : Издательство «Юрайт», 2017. 361 с.
14. Кособукова О.В. Развитие понятия «смысл» в гуманитарных науках (конец XIX – начало XXI вв.). *Вестник Красноярского государственного педагогического университета им. В.П. Астафьева. Серия «Психология»*. 2009. № 1. С. 19.
15. Леонтьев Д. Психология смысла: природа, строение и динамика смысловой реальности. *Фундаментальная психология* : 4-е изд., испр. и доп. Москва : Смысл, 2019. С. 267–295.
16. Психологические и психофизиологические исследования речи : сборник трудов / под ред Т.Н. Ушаковой. Москва : «Наука», 1985. 240 с.
17. Ложкин Г.В., Ошурков С.В. Основы военной психологии и педагогики. *Психология личности воина*. Киев : КВИРТУ ПВО, 1989. С. 32.
18. Ломов Б.Ф. Системность в психологии : избранные психологические труды. Воронеж : МОДЭК ; Москва : Московский психолого-социальный институт, 1996. 384 с. ISBN 5-89395-009-7.
19. Энциклопедический словарь по психологии и педагогике. URL: <http://med.niv.ru/doc/dictionary/psychology-and-pedagogy/articles/1060/zaschischnost-psihologicheskaya.htm>.